

भवति हृदयः कोशः सहस्रद्वितयननेवाम् ॥ ५ ॥ स्याद्योजनं कोशचक्रं येन तथा कुरा
 शां दशकेन वंशः ॥ निवृत्तनं विंशति वंशसख्यैः क्षत्रं चतुर्भिश्च भुजैर्निबद्धं ॥ ६ ॥ हस्तोन्मि
 तैर्विस्तृतिर्देह्यपि देह्ये दशस्रं घनहस्तसंज्ञं ॥ धीमादिकेयूरघनहस्तमानं
 शास्त्रोदिता मागधरवारिकासा ॥ ७ ॥ दोरासुरवार्याः खलुषोऽङ्गाः स्यादाठको
 दोराचतुर्थभागः ॥ प्रस्थश्चतुर्थांश इष्टकस्य प्रस्थां द्विराद्यैः कुडकः प्रदिष्टः ॥ ८ ॥
 शोषाः कलादिपरिभाषा लोकाः प्रसिद्धा ज्ञेयाः ॥ ९ ॥ इति परिभाषाः ॥ ॥ लीलागललु
 लहरीलकाव्यालविलासिते ॥ यणेशायनमोनीलकमलामलकांतये ॥ १० ॥ एकद
 शशतसहस्रायुतलक्षप्रयुतकोटयः क्रमशः ॥ अर्जुनमर्जुनैरवर्तितैरवर्तितैः पञ्चशंक

॥ २ ॥

वस्तुस्मात् ॥ २ ॥ जलधिश्चात्यमर्धपरद्विमिति दशगुरोत्तराः सैजाः ॥ सैव्यायास्थाना नी
व्यवहारार्थं कृताः पूर्वैः ॥ ३ ॥ अथ संकलितव्यवकलितयोः करणसूत्रं वृत्ताद्वम् ॥ ४ ॥ अत्रो
द्देशकः ॥ अथेवालेलितावतिमतिमति इति स्मृता द्विपै च दानि शत्रितवति शताष्टा दशदशः ॥ शतो
प्रेतानेकातयुगपियुताश्चापिवदमेयदिव्यकेयुः कव्यवकतनमागलिकुशला ॥ ५ ॥ त्यासः
३५॥ ३३॥ १९३॥ १००॥ ८॥ १०॥ सैवो जगत् जातं ३६० ॥ अयुता १०००० दशो विती जातं ६६०
इतसं कलितव्यवकलिते ॥ ॥ अथ गुराने करणसूत्रं सप्त दशद्वयं ॥ ॥ गुराणां त्यमर्धगु
णकेन हन्यादुत्सारितेनैव मुपान्तिमादिन् ॥ गुराणां स्तधो धो गुराणं वडुत्पमे रवराड के
सैगुरातो युतो वा ॥ १ ॥ भक्तो गुरा शुद्धाति यन तेन लब्धा च गुरा यो गुरात फलं वा ॥ ६ ॥

राम

॥ २ ॥

धामवेऽपविभागयवस्थानैः पृथग्वागुराणि समेत ॥ २ ॥ इच्छो न युक्ते न गुरो नानि घो
भिश्च घृगुरायाचितविजितोवा ॥ ॥ अत्रोदे शक ॥ ॥ वालेवाल करिगलोलतयनेली ॥
लावाते प्राच्यतां पंच अक मितदिवाकर गुरा भैकाकति स्मूर्वदि ॥ रूपस्थानविभागरवं
उगुराणे कल्यासिकल्याणिनि ॥ ॥ आत्मेन गुरो नते च गुराणां जातकति स्मूर्वदि ॥ ४ ॥
त्यासः गुरायः १५३ गुराक १२ गुरायां २० गुराके नहत्यादिति कृते जातम् १६२० अथवा गुरा
कस्य रूपविभागे कृते रवरोडे ४१८ आत्मां पृथग् गुरोये गुराणि ते च जातम् १६२० अथवा गुरा
कस्विभिर्भक्तः तर्क ४ तत्तस्विभिश्च तुर्भिर्गुरोये गुराणि ते जातं तदेव अथवा स्थानविभागे ११२ आ
भ्यां पृथग् गुरो गुराणि ते यथा स्थानं युते जातं तदेव १६२० अथ मूलेन गुरो न त्रिभिः पृथग्
राये स गुराणि ते युते च जातं तदेव १६२० अथवा ५ मूलेन गुरो न २० गुरो गुराणि ५ घृगुराय

ली. क.
॥ ३ ॥

हीनेचजातं तदेव १६५० ॥ ॥ इतिगुणकरा ॥ ॥ अथमाहारेकरासूत्रवृत्तं ॥ भाज्या
द्वरं शुद्धतियद्गुणः स्यादं पात्फलं तत्तत्तुभागहारे ॥ समेनकेगाप्यपदमहारभाज्योभ
जेदासति सर्वं वेत्तु ॥ १ ॥ अत्र पूर्वोदाहारो गुणितानामस्मितां स्वगुणच्छेदानां
न्यासः १६२० भागे हते लब्धो गुणः १३५ अथवा भाज्यहारे त्रिभिरपवर्तितौ ५४०
हारः ४ चतुर्भिर्वा ३०५ हारः ३ स्वस्वहारेण हते कृत्वा लीतदेव १३५ ॥ ॥ इति भागहारः
॥ ॥ अथ वर्गे करणं सूत्रवृत्तद्वयम् ॥ ॥ समदिघातः कृतिरुच्यते च स्थाप्योत्पवर्गा
दिगुणां न्याने घ्राः ॥ त्वत्त्वोपरिष्टा चेतथा परेकात्मकां च सुत्वार्यं पुनश्चरादिं ॥ ॥
यस्य वर्गः कर्तव्यो भवानास्याभीष्टं खंडद्वयं विधाय ॥ खंडद्वयस्याभिहितं दिनि
घ्रातं तत्खंडवर्गे क्युता कृतिर्वा ॥ इत्येव युगता शिवधः कृतिं स्थापित्वा त्वं वर्गेण

राम
॥ ३ ॥

समन्वितो वा ॥ ॥ अन्तरीदेशकः ॥ ॥ सर्वे तवानां च चतुदशानां ब्रूहि निहीनस्य श
तन्तयस्य ॥ पंचोत्तरस्यां युतस्य वर्गं जानासि चेद्द्वर्गविधानमार्गः ॥ ॥ न्यासः ॥ १५४
॥ २९७ ॥ १०००५ संधायथोक्त करणो न जानावर्गः ८१ ॥ १९६ ॥ ८८२०९ ॥ १००१०००२५
अथ नवानाखंडे ५१४ अनयोर्बिभृति २० द्विनिघ्नीः ४० तत्खंडवर्गे क्येन ४२ युता
जातासैव कृतिः ८२ अथ वाराशि ९ अयं विभिरूनः ६ पृथक् युतश्च १२ अनयोर्घातः
७२ त्रिवर्गं युतो जातो वर्गः सप्त ८१ अथ वा चतुदशानाखंडे ६१८ अनयोर्घातः ४८
द्विघ्नी ९६ तत्खंडवर्गे ३६१६४ य १०० युता जातासैव कृतिः १९६ अथ वा खंडे ४११० तथा
पि सैव कृतिः १९६ अथ वाराशिः २९ विभि ३ कृत २९४ पृथक् युतश्च ३०० अनयोर्घातः ८८२००

नीकः

॥ ४ ॥

त्रिवर्गयुताजातासैव कृतिः ॥ ८८ ॥ २० ॥ २१ ॥ सर्वत्र इति वर्गः ॥ अथ वर्गमूलकररात्तत्रं वृत्तं ॥ ॥ त्र
त्कांत्तां द्विवना कृतिं द्विगुणाये मूलं समेत द्विगुणं पन्कातं कृतिं तदा घविषमा ध्वं द्वि
निघ्नं न्यसेत् ॥ पन्कातं पन्के हते समे न्यविषमा न्यकातं वर्गं फलं पन्कातं द्विगुणां न्यसे
दिति मुहुः पन्के दलं स्यात्पदम् ७ अन्तोद्देशकः ॥ ॥ मूलं चतुरां चतथानवानां पूर्वकृतानां
चत्सरे कृतिताम् ॥ पृथक् पृथक् वर्गपदानि विद्धि पुद्गे विवृद्धिर्वदिते न जाता ॥ ॥ न्यासः
॥ ८८ ॥ २१ ॥ २२ ॥ ८८ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥
मूलं ॥ ॥ अथ दनेकररात्तत्रं वृत्तं वृत्तम् ॥ ॥ समविधातं अघतः प्रदिष्टः स्थाप्यो घनोत्प
स्य ततो न वर्गः ॥ अदि विनिघ्नं सतं आदिवर्गस्मिन् सादतो धादि न सर्वे ॥ ॥ स्थानांतरत्वेन

रामः

॥ ४ ॥

युगाधनस्यास्य कल्प्यते तत्र वंद्युर्गते ततोऽयम् ॥ एवं मुहुर्वर्गधनप्रसिद्धावां धांकतोवा
विधिरेव कार्यः ॥ रवींशभ्यां वा द्वाभ्यां शिखिः स्वडघने कथयुक् ॥ वर्गमूलधन
स्वर्गो वर्गराशो धनो भवेत् ॥ ॥ अन्तोद्देशकः नवधनं निधनस्य धनं तथा कथय पंचधनस्य
धनं च मे ॥ धनपदं च ततोऽपि धनात्सर्वे यदि धनं सिद्धं नाभवतो मतिः ॥ ॥ न्यासः ॥ २७ ॥ २९ ॥ ३५
जाताक्रमेण धनाः ॥ ७२६ ॥ १९६८३ ॥ १५५३२५ अथ वाराशिः ॥ ९ अस्परं वंदे ॥ ४ आभ्यां गुणि
तोराशिः १८० निघ्नश्च ५४० रवडघनेको १८६ अतो जातो धनः सम्पद ७२६ अथ वाराशिः २७
अस्परं वंदे २० ॥ ७ आभ्यां राशिर्दत्तः ३७८० विधनश्च ११३४० रवडघने कथेन ८३४३ मुतो जा
तो धनः १९६८३ अथ वाराशिः ४ अस्परं मूलं २ अस्परं धनं ८ अस्परं वर्गे जातं चतुरां धनः ६४

ली.क.
॥ ५ ॥

महवधनवर्गः सप्तवर्गधनः स्यादित्यादि एवं सर्वत्र ॥ वर्गराशि ९ अस्य मूल ३ अस्य धन २०
स्वधन ७२९ जातो वर्गराशि धन ७२९ यस्य धनवर्गः सप्तवर्गधन इत्यर्थः ॥ इति धनः ॥ ॥ अथ
धनमूलैकरासूत्रं वृत्तद्वयम् ॥ ॥ आद्यं धनं स्थानमंथां धनं देयनं सत्त्वांत्वां धनतो विज्ञो
ध्या ॥ धनं दृष्ट्वा कथं पदमस्य कृत्वा त्रिध्या तदा धनं विभजेत्फलं तु १२ पत्त्या न्यसेत्तत्फलं मेव प्रीति
प्रीत्यजेत्तत्प्रथमा कृतस्या धनं तदा धनमूलमेवं वंक्ति भवदं वमंतः पुनश्च १३ अन्योद्देशकः
॥ ॥ पूर्वधनानां मूलार्थन्यासः ७२९ ॥ १९६८ ३ ॥ १९५३ १२५ ॥ कमरौ लब्धानि मूलानि १९
१२७४ १२५ ॥ इति धनमूलं ॥ ॥ इति स्फुरीय सिद्धी तद्विशेषो गणितया धात्री तावत्पामभिन्न
परिहारी नृकम् ॥ ॥ अधोशसर्वानि ॥ तत्र भागजातो करणसूत्रमवृत्तं ॥ ॥ अन्योन्यहारा

रामः
॥ ५ ॥

॥ हेतुः होराशयोः समष्टिद्विविधानमेव ॥ मिथोहगभासां च विभागः सप्तद्वयः ॥
 त्रगुणयोः ॥ ॥ अन्तेदेशकः ॥ रपंचयंपंचतवस्त्रिभा ॥ ॥ मेतां च तत्त्वहारः ॥
 विष्टाष्टिभागश्च चतुर्दशांशः समष्टिद्वौ मित्रमिथोजनार्थः ॥ त्यासः

१	१	१
२	५	३

 जातास
 मष्टिदाः

४५	३	५	५३
१५	१५	१५	१५

 योगेजातमृदितियोदाहरणस्यायत्यात्तः

१	१
६३	१४

 सप्तापव
 निर्गतह

१५	१५	१५	१५
----	----	----	----

 राभ्यां ६।२। संगुणितीवाजातो समष्टिद्वौ

६३	१४
----	----

 २ ९
 अंतरेजातां ॥

७
१२६

 शतिभागजातिः ॥ ॥ अथप्रभागजातौ करणत्तत्रंशतां ॥

१२६	१२६
-----	-----

 मृ ॥ ॥ ल

१२६

 पालवघ्राश्चहराहरघ्राभागप्रभागे अ सवर्गानं स्यात् ॥ ॥ अन्ते
 देशकः ॥ ॥ इस्मां चित्रितवद्वयस्य तुमते पादत्रयं वभट्टं न तत्पं वांशयोऽशांशचरणाः

नी. व.
॥ ६ ॥

संजायते नार्थिने ॥ द्योतयेन वराटकाः कतिकद्वये गार्थितास्ते न मे दूहित्वं यदि वे
त्ति वत्स गार्थिते जगति प्रभागा निवर्त ॥ ७ ॥

१	१	२	३	१	१	१
---	---	---	---	---	---	---

 त्यासः ॥ सवर्गो ते जातं

६

 अथ वार्त्ति नं जातं ॥

१

 एव

१	२	३	४	५	१६	४
---	---	---	---	---	----	---

 एको वराटको हनः १५

तिप्रभागजातिः ॥ अ १२५० धेति अथा तु वधः संवंधः स्वाशसंयोग इत्यर्थः तदा

पवाहः स्वभाविद्योग यस्य राशेरंशो धिको भवति सो तु वंधस्तथा यस्य राशेरंशो दुः

भवति सो पवाहस्तावपि दिवा एकस्मिन् रूपभागानुवंधा पवाहः अथ राशिर्भा

गा तु वंधा यवाहः तत्प्रथमं रूपभागानुवंधः सूत्रं इति ॥ ८ ॥ अथ भागा तु वंधः

भागा पवाहयो कंराग सूत्रं साई इति ॥ ९ ॥ ॥ ६ ॥

राम
॥ ६ ॥

ॐ

सत्त्वमृतादि॥ केदंतं चं चं वारि वारि हरस्पशे वं कार्यो धं भाग हरणो उरगता विधिश्च॥ उदा
 हरणम्॥ स चं स चं पदितयेन पंच चं चं न चं चं वदं मे विभज्य॥ दं भी यिगभा गस्ततिश्चा
 उज्जिश्चेदं स्तिते भिन्न हतो समर्था॥ न्यासः

७	५	९	९
---	---	---	---

 यथोक्त करणो न लब्धे फले॥

९	५	९
---	---	---

 इति भिन्न भागहारः॥ भिन्न वर्गा दोकरणात्

३	९	३	६
---	---	---	---

 चं वृत्तादि॥ वर्गे कृती घनवि

७	२
---	---

 धी तु घनो विधि यो हारं स यो रं ध पद प्रसिद्धे॥ अन्तो देशकः॥ साई च या राणी कथयां धु
 वर्गे वर्गान्नततो वर्ग पदं च मित्र॥ घनं च मूलं च घनान्नततो विजाता सिंचे वर्ग घनो विभिन्नो
 ॥ न्यासः

७

 अस्पजातो वर्गः

४९

 अतो मूलम्

७

 अस्पघनः

३४३

 अतो लब्धं घनमूलम्

७

 इति भिन्न पारिकर्माष्टकम्॥ ॥ अन्य पारिकर्म सुकरणा सूत्रमार्या दयम्॥ योगे

ली. व.
॥ ८ ॥

खंक्षेयसमं वर्गद्वौ खंखभाजितो राशिः खहरः स्यात्खगुराः खखगुराश्चिंत्यश्चक्षे
सुविधौ ॥ १८ ॥ पुन्ये गुरां के जाते खंहरश्चेत्युनस्तदा राशिः ॥ अविस्तृतं खजेयस्तथे
वखेनो निजश्च पुनः ॥ १९ ॥ अन्यो देशकः ॥ खपंचपुरुभवति किंवदखस्यवर्गमूलं
घनघनपदं खगुराश्च पंच ॥ खेतोदृता दशचक्रः खगुरो निजाद्वयुक्तस्त्रिभिश्च
गुरातः खहतस्त्रिधाष्टिः ६३ न्यासः ० एतत्पंचयुतं जातं ५ अस्यवर्गः ० मूलम् ० अस्य
घनः ० मूलं ० न्यासः ५ एते खेन गुरा निजाताः ० न्यासः २० एते खभक्ता ० जाताः १०
अयमनंतो राशिः खहर इत्युच्यते ॥ न्यासः ॥ अजातो राशिस्तस्य गुराः ० करवांर्द्धक्षेपः १
गुराः ३ हरः ० दृश्यम् ६३ अतो वक्ष्यमाणो न विलोमविधिना इष्टकर्मणा वा तथो ग

राम
॥ ८ ॥

शिः १४ अस्यागणितस्य ग्रहगणिते महानुपयोगः ॥ इति खपरिकर्माणि ॥ अथ
स्तविधौ करणसूत्रं श्लोकद्वयम् ॥ १॥ द्वादशगुणं गुणं द्वेदं वर्गमूलं तं पदं कृतिं ॥ चतुर्गुणं
मृगं कुर्यात् द्वादशे राशिप्रसिद्धये २१ अथ स्वोशाधिकीते जलवायो नो हरो हरः ॥ अंशं स्व
विकृतं लवविलोमं शेषमुक्तं वत् ॥ २॥ उदाहरणम् ॥ पश्चिप्रश्चिभिः चितः स्ववर्गो
भक्तस्ततः सप्रभिः स्वचंशेन विवर्जितः स्वगुणितो हि नो दिपंचाशता ॥ नन्मूलं च युते
तदेव दशभिर्जातं द्वयं दूहीतं राशिर्वेत्सि हि चंचलाक्षि विमलां गले विलोमक्रिया
१४ न्यासः गुणः ३ स्वचरणत्रयधनं ३ भाग ४ स्वचंशमृगो १ वर्गनहीनः ५२ मूलम् युतः
८ भाग १० दृश्यम् २५ थोक्त करणं न जातो राशिः २८ शते व्यस्तविधिः ॥ इष्टकर्मणि

लीवः
॥ ६ ॥

करणासर्ववृत्तम् ॥ नुदेशकालापवदिष्टराशिं भुगडो हतो शैरहितो यतो वा ॥ इष्टां हतं दृष्ट
मनेन भक्तं राशिं भवेत्प्रोक्तमितीष्टकर्म २२ उदाहरणम् ॥ पंचघ्नः स्वत्रिभागो दशभक्तः
समन्वितः ॥ राशिं अंशाद्वा पादेः स्वां को राशिं दून सप्ततिः ॥ ॥ न्यासः पुराः ५ स्वन्यं शम्
रां १० दशभक्तः राशिं न्यं अंशाद्वा पादेः ५ १ १ १ तं दृष्टं ६८ अन्नकल्पितेष्टराशिः ९
अयं पंचघ्नः १५ स्वत्रिभागानः १० दशभक्तः ३ २ ४ कल्पितराशे ३ ३ ३ अंशाद्वा पादे
राशिः समन्वितो जातः ११ अनेन दृष्टम् ६८ इष्ट पुरां २० ४ भक्तं जातो ३ २ ४ राशिः ४८ ॥
एवमेकादिनेष्टेनापि फलंत देव ॥ एवं यत्रोदाहरणो राशिं केन चिदुणिता भक्तो वा अं
शैरहितो यतो वा दृष्टस्तत्रेष्टराशिं प्रकल्प्य तस्मिन् नुदेशकालापवत्कर्म शिक्तयेयान्निष्ठ ॥ ६ ॥

रामः

॥ ६ ॥

घतेतेनभक्तं दृष्टमिष्टगुणं कृतराशिं स्यात् ॥ ॥ अथ दृश्यजीत्युदाहरणम् ॥ ॥ अमलक
 मलरशोस्त्रं शयं चांशवष्टैस्त्रिनयनहरिस्तूर्या येनतुर्यराचोर्ध्या ॥ गुणपदमथवद्विः पूजितं
 शेषपद्मैः सकलकमतसंख्यास्त्रिप्रमाख्याहितस्य ॥ ॥ न्यासः

०	०	०	०
१	१	१	१
३	५	६	४

 दृश्यं ॥ ६ ॥ अ
 न्नरूपशशिंप्रकल्प्य प्राग्वजातोराशिः १२० एवं चिकेतेष्टेना

१	१	१	१
३	५	६	४

 पिसिद्धति १२०
 कल्पितमिष्टरूपं १ अस्यार्द्धेन १ शेषे १ नवांशकं देयेत शेषे १ निजचतुर्थं शोमिशे
 वे १० दशांशवद्वेन शेषे १० अन्युदाहरणम् कामिन्याहारवत्याः सूरतकलहतोमौक्तिका
 नां त्रुटित्वा भूमौ यान्ति भागं शयनतलगतः पंचमांशो स्य दृष्ट ॥ आप्रवष्टः सुकेशपाज
 राकंदशमकः संगृहीतः प्रियेरा दृष्टं वदुः च सूत्रे कथय कतिपर्यं मौक्तिकै रं वहाह ॥ न्यासः

१	१	१	१
३	५	६	४

ली. व. दृश्यम् ६ अत्रेष्टराशिंप्रकल्प्य प्राग्बजातो राशिः ३० अन्य उदाहरणम् । वजागः पाटली कुम्भ
 ॥ १० ॥ रतिकरतः स्वात्रिभागः कंदवे पादः श्रुतं दुर्मे सुप्रदलितं कुसुमे चैप केप च माशः ॥ प्रो
 स्तुहवां भाजखराडेर विकरदलिते त्रिशदभोभिरम्येतत्रे कोतुंगभृगो भ्रमति वदसखे का
 भवेद्भंगसंख्या ॥ ॥ मासः १ १ १ १ १ दृश्य १ अत्रेष्टराशिंप्रकल्प १ प्राग्बजातो

राशिः ६० इति दृश्यजातिः ॥ ६ ३ ४ ५ ३० अथ शेषजात्युदाहरणम् ॥ ॥ स्वाधै प्रादात्यया
 गेन बलकयुगलं यौवशेषाचकाशपाशीयांघ्रिं शुल्कहेतोः पथिदशमलतां चट् शेषा कुयायां
 ॥ शिष्टान्तिष्क विषादिति जगृह मनयातीर्थ पांथः प्रयातस्तस्य इव प्रमाणा वद प राम
 दिभवाता शेषजातिः कृतांति १ मास ० ० ० ० दृश्यम् ६३ ॥ अत्ररूपराशिंप्रकल्प ॥ १० ॥

०	०	०	०
१	२	१	६
२	९	४	१०

भागान् शेषादयास्यजातं ६० अथवाभागापवाहविधित्वाभागापवास्यजातं ७ अनेन हृष्टे ५
 एतयोः ६३ भक्ते जातानि च संख्या ५४० इदं विलोमस्त्रेरागपिसिध्यति ॥ अथवादि द्या
 तभक्तेन लवीनहारघातेन भाज्यं प्रकटं फलं स्यात् ॥ इति कृते जातं ६० ततोपि द्वयमानं
 ५४० अथविशेषजातुदाहरणम् ॥ ॥ पंचांगौलिकुलात्कदंबमंगमत्त्र्यंशः शिली
 धंतयोर्विशेषस्त्रिगुणो मृगाक्षि ऊटर्जदोलायमानोपरः ॥ कांतैकेतकमालतिपरिमल
 प्राप्तेककालप्रियादूता हतरतस्ततोभ्रमतिरेव मृगौलिसंख्या ५८ त्मासः ॥ ॥ हृष्टं
 १ अन्तरपुंराशिप्रकट्यप्रावज्जातालिकुलसंख्या १५८ वृमन्त्रादि ॥ ॥ इ
 तिष्टकम् ॥ ॥ अथमंकमरोकरास्त्रच दृताई ॥ ॥ योगोत्तरेरागेन पुनो द्वितसौराशि

०	०	०
१	१	२
५	३	५

॥ ११ ॥

स्मृतं संक्रमणं स्वमेतत् ॥ उदाहरणम् ॥ यो यो योगः शतं सैकं वियोगः पंचविंशतिः ॥
तौ राशिर्वेदमेव स वेत्ति संक्रमणं यदि ॥ १६ ॥ न्यासः ॥ योग १०२ अंतरं २५ जातौ राशी ३८।६३ अ
थ वर्गसंक्रमणं करणं सूत्रं च तार्द्ध ॥ ॥ वर्गंतरं राशि वियोगं भक्तं योगं ज्ञातः प्रोक्तं वेदेव रा
शि २३ उदाहरणम् ॥ राश्यो र्यो वियोगो द्यौः तत्कृत्यो च चतुःशतिः ॥ विवरं इति तौ राशि शि
ष्टौ गणितको विट् ॥ ॥ न्यासः ॥ राश्यंतरं ८ कृत्यंतरं ४०० जातौ राशी २१।२८ इति विम क
र्म ॥ ॥ अथ वर्गकर्म प्रोच्यते ॥ ॥ इष्ट कृति र्द्विगुणी ताव्ये का दलिता विभाजिते च
त ॥ एकः स्यादस्य कृति र्दलिता सै काय रो राशिः २४ रूपं द्विगुणो हतं सै चै प्रथमो
थ वा परो रूपम् ॥ कृति युत वि युतिये के गो स्याता य यो राश्योः २५ अनो देशकः ॥ राश्यो

रामः
॥ ११ ॥

र्मयोः कतिवियोगयुतिनिरेके मूलप्रदे प्रवदतौ मम मित्रयत्र ॥ कश्चिपतिर्वीजगणिते
 व कुर्वन्नाथवटवोदि मूढाः सोढोक्तगुणगणितं परिभाषयन्तः ॥ अत्र प्र
 थमानयने कल्पितमिष्टम् ॥ १ ॥ अस्य कति १ अष्टगुणा जाता २ इयं व्येका
 १ दलितता १ इवेन १ हताजातः प्रथमो राशिः १ अस्य कति १ दलितता १ सैका ३ अ
 पमपरो राशि एव मेतौ राशि १ ३ ॥ एवमेकं तेन तेन जातो राशि १ ५ ॥ द्विकेन ३ १
 ५ ३ ॥ अथदितिप्रकारेण १ ३ ॥ अनेन द्विगुणं २ रूपमर्कं १ एतदिष्टमिति
 जातः प्रथमो राशिः ३ दितियो रूपमेव १ ॥ ॥ सैको ३ एव तेनो राशिः १ ३ १ ॥ एवं द्विकेने
 तेन ५ १ ॥ त्रिकेरा १ ५ १ ॥ अथवा सूत्रं इष्टस्य वर्गवर्जितं च नावै

तव हसंगुणौ प्रथमः ॥ सैको राशि स्यातामेव व्यक्तेऽथवा व्यक्ते ॥ ३६ इष्टः ॥ अस्पवर्गवर्गः ॥
 ॥ १२ ॥ अष्टघ्नः ॥ जातः प्रथमो राशिः ॥ ३ ॥ उत्तरिष्ट ॥ १ ॥ अस्पघनः ॥ अष्टगुणो जातोऽपरो राशिः
 १ ॥ एवमेतौ राशिः ॥ ३ ॥ १ ॥ अथैकेष्टन ॥ ५ ॥ ८ ॥ द्विकेन ॥ १२ ॥ ५ ॥ ८ ॥ त्रिकेण ॥ ६ ॥ ४ ॥ २ ॥ १ ॥ ८ ॥
 वैष्णविप्रकारे बुद्धवशादानं तम् ॥ ॥ पाटी सूत्रोपमं विजं गूढं मिषं वमासते ॥ नां ८
 ति गूढं सूत्राणां नैव खोटे चने कथा ॥ २७ ॥ ॥ इति वर्गकर्म ॥ २ ॥ अस्मिन्नैराशि कं
 पाटी पीजं च विमलामतिः किमंशां बुद्धिना मतो मंदार्थं उच्यते २८ अथ मूलजा
 तौ करण सूत्रं दृष्टव्यम् ॥ गुणान् मूलान् युतस्य राशेर्दृष्टुं युक्तं स्यः
 गुणा द्वैक्या ॥ मूलं गुणा द्वैतं विहीनं वर्गकृतं प्रष्टुं मिष्टराशिः २९ यदा लवे

राम
 ॥ १२ ॥

धोनयुतं सराशि चैकेत भागोनयुतेन भक्ता ॥ दृष्टं तथा मूलगुणां च ताभ्यां साध्यं ज्ञातः
प्रोक्तं वदेव राशिः ॥ अन्तयोराशिः स्वमूलेन केन विदुः शितेनो नो युतो वा दृष्टस्तद्विशे
हं च स्वमूलगुणां कर्तृत्वा युक्तं स्वदृष्टं पतयदंतं मूलगुणां कर्तृनतदा युतं कार्यं
॥ यदि गुणा घ्नन् मूलो नो दृष्टो राशिः ॥ यदि गुणा घ्नन् मूलं युतो दृष्टस्तर्हि विहीनं कार्यं तस्य
वर्ग राशिः स्यात् ॥ मूलो ने दृष्टेतावदुदाहरणम् ॥ वाले मराल कुल मूल दलानि
सं सति रे विलास भर संधरण्यं पश्यम् ॥ ऊर्ध्वं चैकेतिकल हंकल हंस युग्मं शीवञ्ज
ले वदं मराल कुल प्रमाणं ॥ न्यासः मूलगुणाः ७ दश २ गुणा ६ ७ अस्य कतिः
४९ अतया दृष्टं युक्तं जातम् ६९ अस्य मूलम् ६९ गुणा ६ न ७ युतं जातम् ४ व

श. व.
१३ ॥

गीर्णते जातं हंसकुलमानं १६ मूलयुते दृष्टे उदाहरणम् ॥ स्वयदेनेन वभिर्मुक्तं स्याच्च
त्वारिशधिकं ॥ शताब्दादशकं विद्वन्कस्तं राशिर्निगद्यताम् ॥ न्यासः मूलगुणकः ६
दृश्यं १२४० यथोक्तं करणेन जातो राशिः ६९॥ ॥ अथ भागमूलोने उदाहरणम् ॥ ॥
यातं हंसकुलस्य मूलदशकं मेधागमे मानं संप्रोक्ष्य स्थलपद्मिनीव नर्मगादृष्टं श.
को भक्तदातुं ॥ बाले बालमृगा लशालिविजले केले क्रियालाल संदृष्टं हंसयुगल-
यंच स कलां युधस्य संख्यां वद ॥ ॥ न्यासः मू. गु. ०९० भागः ९ दृश्यं ६ यदालवैश्वो-
न युत इत्यादिने कोन भागोनेन मूलगुणं दृश्यं च भक्तं जातं ॥ मूलगुण ९० अष्टाश ९६ राम
दृश्यं ६ यदालवैश्वो न युत इत्यादिकरणेन ९ भागोनेन ५ मूलगुणं भक्तं जातं ६० अथ ॥ १३ ॥

मूलगुणमिति संज्ञात धामागोन रूपेण ७८ दशममं जातं ७८ अक्षयदक्षयमिति संज्ञा गुणाङ्क
८० अस्य कृति ६४०० दक्षयेन ४८ पुक्त जातं ७७ ४४ मूल ६८ द्वाभ्यां अपवर्ति ते जातं
४४ गुणाङ्कित ६८ जातं १२ अस्य वगो जातो राशि १४४ मूल गुणक ६८ दक्षयं च ४८ आभ्यां गुण
घ्न मूलो न युत स्य राशौ रित्यादिना जातं हन कलमानं ॥ ॥ १४४ ॥ अथाप्युदाहरणं ॥ ॥
पार्थ कर्णवक्ष्यमाणं रागगणं कुडोरणो सद धनं स्याद्वेन निवार्यत च्छरगणं मूलैश्च
गानैर्हयात् ॥ शल्पवन्धिरप्रेषासे विभरणि द्वात्रिंशं कर्णकं विच्छेदा स्या शिरा शरेण क
नितं यानं जैन सदध १ न्यासः १७७० भाग ३ दक्षयं १० अन्तयदालवै श्वीनयुत शत्यादि
जात १७७० दक्षयं २० अन्तयक इकारेण जातं वारागगणमानं १००० ॥ ॥ अथाप्युदा

रुणं ॥ ॥ अति कुल दलमानं 'मातृती' यात न होति त्वित न वमभागा 'धौ' तिती भृंग मेकं ॥ नि
शोपी नितु वृक्ष पद्ममय विहङ्ग निरुणाते रुणं तं ब्रूहि कांते इति संख्या ॥ न्यासः सुत्त कि
न रुणं शोषाशाष्टक रक्षयः न च रुणं शोषाष्टकं पश्यं दृश्यमती मूलगुणो दृश्यं चादितं रा
ज्यं कुलमयतीति जथा ॥ न्यासः मूलगुणः १ भागः ५ दृश्यं १ राक्षप द्वि स्यां शोराक्षयं शश्या द्वि
भवतीति न स पद्मभागा न्यस्तः ॥ अग्रे यदा लब्धे मादेना करणे न जातं ॥ मू० ५ दृश्यं ५ अभ्यां प्रा
ग्ज्जातमालि कुल दलमानं ३६ दत्तं ५ गुणमालि कुलमानं ७२ अथ भागमूलं पुनरेवेवाह
रुणं मूलं को रुणं विहङ्ग दलमानं स्वमूलं राक्षप विभागं न समं न्वेत ॥ जातं शता द्वादशकं
तस्यैव जातं ही प्राक्षयं मूलं ति न चेत ॥ न्यासः मू० गु० २६ भागः १ राक्षपं १२०० अन्नयदा ॥ १४ ॥

त्वैरिमादिनाकरणेन जातं ४ मू० गु० ३० दृश्यं ६०० अत उत्तकरणेन जातो राशिः
 ५७६ अथ राशिकेकरा सर्ववृत्तम् ॥ प्रमाणा मिह च समानजातिः अथ योक्तः
 फलमैव जातिः ॥ मध्येतदिहो हतमाद्यहत्स्यादिहो फलं यत्नविधिर्विलोमे ॥ ॥ ५
 दाहरणम् ॥ ऊं ऊं मस्य सदलं पलद्वयं निष्क सप्तमलवैस्त्रिभिर्वदि ॥ प्राप्यते सपादे
 मेव शिखरं गृहीतं निष्क नवकेततं किपत् ॥ ॥ न्यासः ॥ ३ ५ ६ त्वेयानि कुं ऊं मप
 लानि ५३ उदाहरणम् ॥ प्रकटकर्पूरपलत्रिविध्या वेह्यभ्यते निष्क वरुष्कयु
 क्तं ॥ ३ शतं तं दाशानिः सपादेः पलैः किमौ च क्ष्वसरे विचिन्तय न्यासः ६३।१०४
 त्वेयानि ५३ २०६ म ३ पराणाः टकाकिरायः ३ वराटका ११ वराटकभागः ०९

५३
 १
 ४

लो. व.

॥ ५ ॥

अभोदाहरणम् ॥ इम्म दयनं सा श्री सांशालितं दुलखारिकां ॥ तम्प्रां चेत्परगसप्रत्या
त किं सयदिक ध्यताम् ॥ अन्तप्रमारास्यसजाति प्रकरणाथं इम्म दयस्य पराी कृत
स्यन्या नः ३२।६ ॥ ७० लक्ष्मी वायो ३ दोरा ७ आठ कः प्रस्थो २ इति त्रैराशिकं अथ वस्तत्रै
शारीके करण सूत्रं दृत दयं ॥ इच्छा दृष्टौ फले हा सो हा से दृष्टिः फलस्य गुं वस्तत्रैराशिकं
तत्र जयंग रात को विदे ॥ १ ॥ यन्ने च दृष्टौ फलस्य हा से वा फलस्य दृष्टि स्तत्र ॥ व्य
स्तत्रैराशिकं तद्यथा ॥ जीवानां वय सो मो ले तो ले व र्ण स्य हे मति ॥ भाग हरे च राशीतां
वस्तत्रैराशिकं भवेत् ॥ २ ॥ उदाहरणम् ॥ ॥ प्राप्नोति चेत्वी ५ शवत्सरस्यी दान्निंशतं रामः
विंशतिवत्सर किं वि पूर्व हो तिक् च तुक् सुक्षा प्राप्नोति ५ व दृष्टस्तदा किं ॥ न्यासः ॥ १५ ॥

१६।३२।२० लब्धफलं २५ दिगियो दाहरणम् ॥ न्यासः २।४।६। लब्धफलम् ॥ ४ ३
दाहरणम् ॥ दशव ३ रां वृषां वैकुण्ठा राकर्म वाचते ॥ नि के रा नि वि ३ व
रां तु तदा वद कि वन्मि तं १ न्यासः १०।१॥ १५। लब्धफलम् ३ उ द रा नि वि ३ व
के न माने न रा शौ सत्यस्य भावते ॥ य द नान शतं जा मं तदा पं च रा नि वि ३ व
१९००।५ लब्धफलम् १४० इति व्यस्तं नैराशिकं अथ पंचराशिकादौ करणान्न हतं ॥ पं
चसप्ततवराशिकादिके न्योन्यपक्षनयनं फलदिदां ॥ संविधाय वंदु राशिजं वधं च चराश
वधभाजितफलम् १३ दाहरणम् ॥ मासे शतस्य यदि पंचकलांतरं त्याग्यं गतिं भवति
किं वदं विदधानौ ॥ कालं तथा कथय मूलकलांतराभ्यां मूलं वनं गणककालफलं वि

ली. व.

॥ १६ ॥

दिवा १ न्यासः ॥

१	१२
१००	१६
५	०

उक्तकरणेन लब्धं कलांतरं

४५

अथ कातज्ञानार्थं न्यासः

१	
१००	१६
५	४५

लब्धं मासाः १२ अ

१	१२
१००	१६
५	०

धनूला धनज्ञानार्थं न्यासः ॥

१	१२
१००	०
५	४५

लब्धं मूलं धनं १६

१००	१६
५	४५

दाहरणम् ॥ लब्धं शमासेन सतस्य च न्यास कलांतरं

१	१२
१००	०
५	४५

पंच सपंच आशाः ॥

मासे त्रिभिः पंचतवाधिके लब्धं तादृ दिवसे कलमुच्यतां कि ॥ न्यासः

४	१६
३	५
१००	१२

लब्धं
मिता

कलांतरं ३५ ॥ अथ सप्तशकोदाहरणम् ॥ विज्ञातं त्रिकराः कलुष्टक

ध्ये विचित्रा भवन्ते कुपेनाकरपट्टे च पटिका अष्टौ लभन्ते शातं ॥ दे

र्क कलुष्टं तयोः परपटी हस्ताद्विज्ञातं तद्विज्ञातं तयोः दुर्गं वद

वागो ज्य कैवोले चेत ॥ न्यासः ॥

१००	१२	१०	०
१००	१२	१०	०
१००	१२	१०	०

लब्धं निष्काः ० इमाः १४ पराः ५ का

॥ १६ ॥

क्रियाः १ वराहकाः ६ वराहकाः ३ अथ वराहशिकोदाहरणं ॥ पिडे दे ३ क्रि
 तां गतां किल चतुर्वर्गं गुता विस्तारो वराहदीर्घतया चतुर्दशक ए' स्थि श' व' मंते शतं ॥ एतां वि
 स्तृतिः पिडे दे' मितयो येषां चतुर्वर्गिताः वराहोत्ते' वद' म' चतुर्दश' सखे मू' ल' मंते' कियत्
 ११ न्यायः ॥ तथ' मू' ल' निष्काः १६ अथैकादशराशिकोदाहरणम् ॥ वराहो
 प्रथमोदित १६ १२ त्रिमितयोंग्युति २ माने स्थिता लोका मानयनाय वे' क
 टिनां द्रम्या १४ १० क' ॥ अन्ये यो' दंतं र' निगदिता माने' चतुर्व' वर्गिता लोका क' भव
 ती' ह' भाटक ३० १४ मितिर्ग' व्यु' निव' द' ॥ न्यायः १२ ० तथ' भाटक द्रम्या
 रणामितिः ॥ ८ ॥ ॥ अथ भू' ड' प्रति भांडक' र' रण' नृ' हतं ॥ १६ १२ ॥ तथैव' भांड' प्रति भां

१२	८
१६	१२
१४	१०
३०	१४
१००	०

१६
२
३

१२	०
१६	१२
३०	१४
१	६
८	०

ली. व.

॥ ७ ॥

उक्तो विविध विपर्ययस्य हरं शमोत्ये ॥ उदाहरणम् ॥ इमेरात भ्यत इह म्रशान्न वं चेति
शमोत विपर्ययदृष्टिमानि ॥ आमेव दं शुं दशभिः कतिदा डिमानि तन्मा नितं हि निमयेन भ
वंति मित्रं ॥ ॥ न्यासः

१६	५
३००	३०
१०	०

लब्धा निदा डिमानि १६ ॥ ॥ इति श्री गणित पाद्या नीला

॥ अथ मिश्रक व्यवहारे करण सूत्रम् साद्वृत्तं ॥ प्रमाणा
कालेन हतं प्रमाणा विमिश्रकालेन हतं कलं च ॥ स्वयोगमन्त्रे च दृष्टक स्थिते ते नि आहते मूलक
लांतरे स्तः ॥ पदेष्ट कर्मण्यविधेस्त मूलं मिश्रा सुतं च कलांतरं स्यात् ॥ उदाहरणम् ॥ पंचकेन
अतेती दे मूलं स्व सकलांतरं ॥ सहस्रं चेष्टु धक तन्तं वद मूलकलांतरे ॥ न्यासः ॥

१	१२
१००	१००००
५	०

लब्धे मू

गमः

शकाला

॥ ७ ॥

यवदिष्टरात्रिरित्यादिकरशोनमासेशतस्ययदिपंचकलांतरंतर्हिर्वर्षेष्टकस्यकिमितिलब्धं
 कलांतरं ३ तद्युक्तेनभूपेरा ५ दृष्टे १००० रूपगुरो १००० भक्तं लब्धं मूलधनं ६२५ एतस्य
 निमिषाच्युतंजातंकलातरं ३७५ अथकरणसूत्रं ॥ ॥ अथप्रसारोर्गुरोतास्वकालाव्यतीतं
 कालप्रफलोद्गतांते ॥ स्वयोगभक्तश्चविमिश्रतिष्ठाः प्रयुक्तखंडानिपृथक्भवन्ति ॥ १ ॥ उदा
 हरणाम् ॥ पंचकान्तिकचतुष्कशतदत्तंखंडैस्त्रिभिर्गणकतिष्करातमुद्धृतम् ॥ मासेषुसप्त
 दशपंचकगुण्यमां प्रखंड उयेपिदि फलवदखंडसंख्याम् ॥ न्यासः ॥ मिथ
 फलं धनं ५४ लब्धानियथाक्रमंखंडानि २४।२८।४२। समकलांतरं पंचराशि
 केन ५ अथकरणसूत्रं ॥ प्रक्षेपका मिथहता विभक्ताः

१	७	१	१०	३	५
१००	०	१००	०	१००	०
५	०	३	०	४	०

४२	४२	४२
५	५	५

प्रक्षेपयोगेन पृथक्

ली वः
॥ १८ ॥

फलानि ॥ उदाहरणं पंचास ॥ देकसहिता गणकांष्ट्रष्टिः पंचोनीतानवतिरादिधनानि
येषां ॥ प्राप्ता विमिश्रितधनेस्त्रिंशानि भिस्ते वारिज्यके वद विभज्ये धनानि तेषां ॥ न्यासः क्षे
क्षपकाः ५५६८९५॥ मिश्रधनं ३०० जातानि धनानि ७५१००११२५ एतान्यादिधने रूतितानि
जातनी कलांतराणि २४१३२१४० अथ वामिधनम् ३०० आदिधने स्थितानेन २०४ ऊनितं
सज्जातः सर्वलाभयोगः ५६ अस्मिन्प्रक्षेपगणिते प्रक्षेपयोगभक्ते लाभा भवन्ति ॥ कर
णसूत्रम् मासफलम् वर्षविकंकनिष्टशशोस्वविकराशिफलान् मासफलान्तरं भक्तं रा
शिद्वयं च मंतरं कालं १ उदाहरणम् पंचकशतेन दत्तं कपशतं विकशतेन दत्तं दे मूल ५ फल राम
गे ह्युभयोः स्यात्केन कालेन १ न्यासः

१	०	१	०
१००	१००	१००	२००
१	०	२	०

तर्ककालमानम् ६०० मूलध ॥ १८ ॥

नै ३०० कलांतरम् २००० अथवापीपरिहर्निकालेकररागवृत्तं हुत्ताहुम् ॥ नजेतुदि दौगोर
धनोर्वमिभैकपमजेत्यारिहर्निकालः ॥ उदाहरणम् ॥ योनेर्दर दिनदिनाहुत्तुतीववसु
संपूरयंतिहि वृथक वृथगे ॥ १ १ १ ॥ १ १ १ ॥ वापिंयदा पुगपदेवसखे वसुक्ता
लेकेनकासरलवेन नदावदौ ॥ १ २ ३ ॥ १ २ ३ ॥ न्यालः लव्योवापीपरिहर्निकालेदितंशः
अथकयविक्रयेकररागवृत्तं हुत्तं ॥ ॥ परायेत्वमोत्यानिमजेहभागेहत्वातदेवतमज
चतानि भागोश्च मिश्रेण धनेन हत्वा मोत्यानि पराया निवधा कन लुः ॥ उदाहरणम् ॥ साहु
तं दुलमात कन्नये मसो दमे रागमानाह कमुक्ता नांचयदि वयोदक मिता एता वारोका
किराणि ॥ आदायार्थवतं दुलांशयुगतं मुक्ते कभा गान्वितं क्षिप्रं सिप्रिभुजो वृजमहि

॥ ७ ॥

७	२२	९	९
४	९०	९	३
	९	९६	८

मिश्रधनं दुग्माः १६
रायः ३ काकिरायो २

[illegible]

स्वभा	१	१६	८
मो	३२	९	९
प	१	१	२
	३२	२	२

१५१२३२३२	१५१२३२३२	१५१२३२३२
१६	१६	१६
१७	१७	१७
१८	१८	१८
१९	१९	१९
२०	२०	२०
२१	२१	२१
२२	२२	२२
२३	२३	२३
२४	२४	२४
२५	२५	२५
२६	२६	२६
२७	२७	२७
२८	२८	२८
२९	२९	२९
३०	३०	३०
३१	३१	३१
३२	३२	३२

वराहकाः पराहक भागा इ इम्भः पराह काकि रायः वराहकाः वराहक भागाश्च
 कर्षादीनां मोत्यानि लब्धानेक पूर्णदीनां पत्नानि अथ इव्य
 मातीयकरणा र्थे सूत्रं तं ॥ नरपुद्गलानि नितरुन शो वै रिष्ट हते स्युः खलु मो
 त्यसंख्याः ॥ शो वै हते शो ववधे एकत्वे रं भिन्न मोत्यानि पृथक् भवन्ति ॥ १ ॥ उदा
 हरणम् ॥ नाराण कया एक मिदनी तदशकं मुक्ताफलानां सतं सवशाणि चपंचरुन
 वशिर्जायया च वशाधि तं ॥ संगले हवशी न तै निजधना दत्वे कं मे कं मि धो जातास्त
 त्यधः पृथक् पदसं न मोत्यानि मे ॥ न्यासः ॥ नाराणि नी १० सु १०० वधनरु
 गुणित सतं न रत्न स नाराणि सुशेषाणि मानि ॥ मा ४ नी ६ सु ६६ वज्र १ एते

११११११११
 ८११०११००१११
 ४१६१६११११
 २४११६१११६ मो
 १६२११६०११००११६
 ५१७१७१७१७१७
 १२०११२१११२१२
 १६१२४१२४१२४
 ११११११११११११
 ६६१६६१६६१६६
 ११११११११११११११
 २२२२२२२२२२२२२२
 समधनम्

४ भाषयोग ४ युतिजातवर्ग १२ मा. योगे मगुणि ४८ भाषवर्ग गुणिनेयो
ग ४४ अंतर् ४ भाषयोगे न. मक्त भाषमान ११२

ली. व.

॥ २१ ॥

स्वर्गो न्यविद्यो युतिजातवर्ग स्वर्ग घ्रवर्गो न्यवियोजितं च ॥ अजातवर्गाग्निजयोगव
र्गो विष्टो वमक्तो विदिताग्निजं स्यात् १ उदाहरणम् ॥ देशेन्द्रवर्गा गुणचन्द्रमा
षाः किंचित् तथा कोऽशकं स्यात्तेषां न ॥ जातं युतो द्वादशकं सुवर्गं कती हतेषोऽशवर्ग
माषाः ॥ ॥ न्यासः

१०	१४	१६
३	१	४

 यथोक्तकरणेन तत्त्वं माषमानं ॥ अथ सुवर्गवर्गज्ञा
नार्थं करणम् च हतं ॥ ॥ साध्यो नीतोऽनत्यवर्गो विधेयः साध्यो वर्गः स्वत्यवर्गो नित
तश्च इष्टस्वस्मै शर्वके स्वर्गमाने स्यातां स्वत्यातत्ययोर्वर्गयोस्ते ॥ उदाहरणम् ॥
हाटकगुटिके कोऽशदशवर्गो न युतो मखिजातम् ॥ द्वादशवर्गं दूहितयोः स्वर्गार्थं माने ॥
१ ॥ न्यासः ॥ साध्यवर्गः १२ यथोक्तकरणेन जाताः स्वर्गमाने माषाः

१६	१०
२	४

 द्विकेनेष्टे ॥ २१ ॥

काचन हेमहाटकम् १

अजातवर्ग हेमवर्गः १६ योगवर्गः १२ अ. न.
योऽंतर् ४ मक्त भाषमान सुवर्गमानं

गुरागेवा १६ १० अर्द्धग १६ १० गुरागेवा १६ १० एवामेव शान्तं ॥ अथ करणसू
 चं लोकत्रयम् ॥ एकाधिकोक्तदा अकाव्यस्ता नाम्ना क्रमस्थितेः परं पूर्वशा संग्रहस्तत्र
 रत्नानुरेण च ॥ एकदिन्यादिभेदाः सुन्दरसाधारणं स्मृतम् ॥ इदं चित्तरे इदं सु
 पयोगः स्वतः द्विदा २ सूखावहनभेदादौ त्वं मेरो च शिष्यक ॥ वैद्यके रसभेदीयेत
 न्नोक्तं विस्तृतं यात् ३ न ननाव इदं चित्तरे किंचिदुदाहरणम् ॥ प्रस्तारे मितगा
 यत्राः सुन्दरव्यक्तयः कति ॥ एकादिगुरवश्च शुद्धव्यक्तं मे एवम् ६ ६ ६ ॥ इह द्विषड
 क्षरोगायनीचरणः ॥ ॥ अतः वडन्ता नाम काधिकोक्तदा रणामं कानां व्यस्तातां क्रमस्था
 तांचन्यासः ॥ ६ १ ४ ३२ १ यथोक्तकरणं त्वं एकादिगुरवो व्यक्तयश्च ॥ एकगुर

लब्धासकदि-यादिमूखावहनसंख्या
जगृहे मूरखवहनभेदाः २५५॥ अथदि

८	२८	५६	७८	१६	३८	८	७
९	२	३	४	५	६	७	८

एवमसमूखेण
तीयोदाहरणान्या

६	५	४	३	२	१
९	२	३	४	५	६

कटुकमिक्तकवायादियोगेनलब्धाव्यंजनव्या। के संख्या

६	१५	२०	१५	६	१
९	२	३	४	५	६

एवमेकादिसंयोगेनव्यंजनभेदाः ॥६३॥ इति भास्कराचार्यविरचितायां गणितशास्त्रायां ती
लावत्यां मिश्रकव्यवहारः ॥ ॥ अथ त्रैलोक्यव्यवहारे करणसूत्रं दत्तं ॥ ॥ लैकपद
प्रेपदाहं मधैकं घं कयुतिः किल संकलितारव्या ॥ तादि युजेन पदेन विनिघ्नीत्याश्रि
हतां खलु संकलितैक्यम् १ उदाहरणम् ॥ एकादिनां नवांतानां पृथक्संकलितानि मे
॥ तेषां संकलितैक्यं च पचक्ष्वंगणकदुतं ॥ ॥ न्यासः ॥ १।२।३।४।५।६।७।८।९ ॥

मित्रांभेनंतपदव्यादिस्मेकीकियतेतत्तद्वेदी लुच्यते

ली० व०

॥ २३ ॥

१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	२	३	४	५	६	७	८	९

एषां जातानि यथाक्रमं संकलितानि

१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	२	३	४	५	६	७	८	९

एषां संकलितैक्यं च अथ करण सूत्रं वृत्तं ॥ विष्णुपदं कुसुतं त्रिविभक्तं संकलितेन हतं
 कृतियोगः ॥ संकलितस्य कृतेः सममेकाद्यं कथनेन च मुदीरितं माद्यैः ॥ उदाहरणम् ॥
 तेषां मेव च वर्गे कथं च नैक्यं च वदं वृत्तं ॥ कृतिसंकलनामार्गे कुशला यदि ते नृपिः ॥
 त्यासः १/२/३/४/५/६/७/८/९ ॥ एतानि जातानि वर्गे व्याप्तिं तेषां मेव च कथनेन कथानि

अवांते ४

१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	२	३	४	५	६	७	८	९

अथ करण सूत्रं वृत्तम् ॥

१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	२	३	४	५	६	७	८	९

येकपदं च चयो मुखमुक्तं स्यादं सधनं मुखमुक्तं दातं च ॥ मध्यधनं पदसंगणितं तस्य
 वर्धने गणितं चतुर्त्तं ॥ उदाहरणम् ॥ ॥ आद्यदिने दुर्मि चतुष्टयं यो दत्वा दिजे

रमः

॥ २३ ॥

वर्धने गणितं
 वर्धने गणितं
 वर्धने गणितं

यस्या मूलं मूलं ह्युदात्तं भार्धं सा आदिः तथा वृत्तं रमयि कृतं तत्तत् ॥ तथा वादादयः यं दत्तं तस्य गच्छति
 संज्ञा कृताः सन्ति गुणं मुखमादि वर्धने वतथा गच्छः पदं चेत्ते पदो वा ॥

भ्योऽनुदिनं प्रवृत्तः ॥ दातुं सरवे पंचचयेन पक्षे इत्यानुवद डा कति तेन दत्ताः ॥ ॥
न्यासः ॥ आदिः ४ चयः ५ गच्छः १५ आदिनं ४ मध्यधनं ३९ अंत्यधनं ७४ सर्वधं ५८५
अथान्यदपुदाहरणम् ॥ ॥ आदिसप्तचयः पंचगच्छोः स्वेपत्रतन्त्रमे ॥ मध्यांतधन
संख्ये केवद सर्वधनं च किम् ॥ आदिः ७ चयः ५ गच्छः १५ अंत्यधनं ४२ मध्यधनं ४९ सर्व
धनं १९६ अत्र सप्तदिने गच्छे मध्ये दिनाभावात् प्रागपरदिनधनयोगाद्भूमध्यदिनं भ
विषु मर्दतीति वं प्रतीतिरुत्पाद्या ॥ अथ करण सूत्रं दत्ताः ॥ ॥ गच्छ हते गरिते
वदनं स्यात् अकपदघ्नचयाद्भूमि विहीने ॥ ॥ उदाहरणम् ॥ पंचाधिकसतं श्रेणी पू
तं सप्तपदं कितं ॥ चपं त्रयं चयं विद्वां वदनं वदनं वद ॥ ॥ न्यासः ॥ आदिः ० चयः ३

गच्छः ७ सर्वधनं १०५ अंत्यधनं २४ मध्यधनं १५ तत्त्वमादिधनं ६ ॥ अथ करणसूत्रं वृत्ताई ॥
॥ २४ ॥ गच्छ हतं धनं मादिविहीनं व्येकपदार्थं हतं च चयः स्यात् ॥ उदाहरणम् ॥ ॥ प्रथममममदं
होयोजनेयोजने शस्तदनुकया सो बूहिवातो व दृष्ट्या ॥ अरिकरिहरणार्थं योजना
तामशीत्यादि पुनर्गमैवा प्रः स प्रश्नैराधीमत् १ न्यासः ॥ आदिः २ चयः ० गच्छः ७ स
र्वधनं ६ तत्त्वं चयः २२ अंत्यधनं १५ मध्यधनं १५ ॥ अथ करणसूत्रं वृत्तं ॥ अतिफला
उत्तरलोचनघ्रा स्याद्भवे क्रांतरवर्गयुक्तात् ॥ मूलं मुखोत्तं च परवत् ५ युक्तं च योद्धुतं गच्छ
मुदाहरति ॥ ॥ उदाहरणम् ॥ ॥ इमं वयं य प्रथमं हि दत्त्वा दातुं प्रवृत्तो विचयनं तेन ॥ श राम
तन्नयं वृष्टि विकं दिजेभ्यो दत्तं किपाद्भिर्दिवसे वदांशु ॥ १ ॥ न्यासः १ आदिः ३ चयः २ गच्छः ० ॥ २४ ॥

सर्वधनं ३६० लब्धगच्छः १८ अंत्यधनं ३० मध्यधनं २० ॥ अथादिगुणोत्तरादिकलानयनेकर
 रासूत्रं साक्षादीया ॥ ॥ विषमे गच्छे व्यके गुणकः स्थाप्यः स्वमेः द्वितेवर्गः ॥ गच्छे ध्याने
 मन्त्रा ध्यासं गुणवर्गजं फलं यत्नं न ॥ ॥ व्येकं व्येकं गुणोद्भूतं मादिगुणं स्यादुत्तरं नरे गणि
 तम् ॥ ॥ उदाहरणम् ॥ ॥ पूर्व वराट्क युगं येन दिगुणोत्तरं प्रविशति तम् ॥ प्रत्यहं धिजना
 यं समासे निष्कान्तराति कर्ति ॥ ॥ न्यासः ॥ आदिः २ चयः दिगुणः २ गच्छः ३० लब्धाव
 राट्काः २९ ७ ४८ ३६ ४६ निष्काः १० ४ ८ ५ ७ दम्भाः ९ पराणाः ९ का करीयो २ वराट्काः ६ अ
 धान्य उदाहरणम् ॥ आदिः २ चयः सरवे वृद्धिः प्रत्यहं निगुणोत्तरं ॥ गच्छः सप्तदिनं य
 नं गणितं तत्र किं वद ॥ ॥ न्यासः ॥ आदिः २ चयः स्त्रिगुणः ३ गच्छः ७ लब्धं गणितं २९ ५६

निष्काणां लक्षं चत्वारि सदस्यसि अष्टौ शान्ता नग्नव वाशान् २

११० ३०४४१८२४

३२५८

११६३८८

३१२८

५६४

७८

१४४

३२

24

H 24 11

ॐ श्रीगणेशाय नमः । श्रीगणेशाय नमः । श्रीगणेशाय नमः ।

भुजकोयोगाभ्युदयनखकयभदः१

(अथप्रकारानुरागभमीष्टराष्टोर्वर्गयोगवर्गांतरचानुसृतसार्वयुष्टमाह१)

टिःकोटिश्रुतिरुत्पौरंतरान्यदवाहुः२ राश्यांतरवर्गेरादिष्टेयातेयुतेतयोःवर्गयोगोभवेदेकतयोर्यो
गांतराहतिः॥वर्गांतरंभवेदेकतयंसर्वत्रकीमता॥३॥ उदाहरणम्॥ वे॥ पुष्टयन्तदी
स्वयतन्नकाकतिः॥काटिदोःकर्णातःकोटिश्रुतिभ्यां च भुजं वद॥॥न्या॥
नकोटि॥ भुज३ अनयोर्वर्गयोगः२५ अस्य मूलं कर्णः५ अथवाः४ तयो
द्योते१२दिष्टे२४ अंतरवर्ग९ पुतेच२५ अस्य मूलं कर्णः५ अथवाः४ र्ण
भुजाभ्यांकोट्यातयनं कर्ण५ भुजः३ अ॥ तयोर्वर्गांतरं१६ अस्य मूलं४ कोटिः॥ अथ
वातयोर्योगः८ अंतरागा२ हतः१६ अस्य मूलं४ कोटिः॥ पुनरपिन्यातः॥ कोटिः४ कर्णः५ पूर्व
वत्॥॥ एवमेकजातो भुजः३॥ अथा मृदुदाहरणम्॥ सांघिनयमितोवाहुर्वन्तः

लि. व

२६

कोटिस्तु तावती ॥ तत्र करणी प्रमाणां किं प्रवक्ष्यं गणक दुतं ॥ न्यासेयं भुजः १३ कोटिः १३ अन
योर्वर्गयोर्योगः २३८ १६ अस्य मूलाभावात् करणी गतस्वायं करणी ॥ न्यासासन्नमूलनाभा
र्थमुपायः ॥ राशेरं मूलदस्योर्ध्वोऽप्राप्तं न क्रियया पदं वर्गेण महते हेतवत् ॥ १६० ॥ देदां
शयो हतान् पदं गुणपद सुस्मच्छिद् भक्तं निकटं भवेत् ॥ ॥ न्यासः १३८ ॥ वाभा
पपवर्त्तितो ॥ द्यं करणी १६८ ॥ अस्य देदां शघातो महते दृष्टवर्गेण १०००० ॥ १३४२००
०० ॥ ॥ अस्य सन्नमूलं जातं १६०० इदं गुणमूलेन १०० देददगुणोत्त १०० भक्तं लब्धमा
सन्नमूलं अयं करणीः ॥ एवं सर्वत्र १६०० ॥ अथ करणमूलं तदयम् ॥ इहो भुजोऽस्मा
दिगुणोष्ठ निघ्रादिष्टस्य कल्पैकविपुक्तया १३ कोटिः इथक् मेष्टगुणा भुजो ना करणी

१ विगुणोष्ठ निघ्रादिष्टित भुजो वा अन्य कथेद
को वा लंक इष्ट कल्पः सा विपुक्तदिष्ट भुजोदिष्ट ॥

२ आभित पदकालो युक्तो भिष्टकालो दिगुणमूल
नात्ता प्रमृष्टदिष्टादवशेषा सावयवस्या भुजमूल २

राम
२६

अत्रापि इह भुजसमो वाऽन्यः कश्चिदंशः
कल्पः किं न भवत्यर्थं लिखितम् ९

भवेत्स्यमिदं तु जातं ॥ इह भुजस्तत्कतिरिह भक्तादिः स्थापिते हीनयुतादि
तांच ॥ तीकोटिकर्णाविति कोटितो वा वाह भक्तिवाः करणीगनेस्तः ॥ इदं हरणम् ॥ भुजे
द्वादशके यो यो कोटिकर्णावनेकधा ॥ प्रकारभ्यां वदक्षिप्रं तोतावं करणीगती ॥ ॥

न्यासः ॥ इहो भुजः १२ इहेनः २ दिगुरोन

४ गुणितो भुजः ४८ इह कृत्वा
इह गुणा ३२ भुजेना जातं कर्णाः

२० ॥ अथ विकेतेनेन वा कोटिः

६ कर्णाः १५ पंचकेनेनेन वा कोटिकर्णा ५१३ इ

ववदुश्चा अथ द्वितीये प्रकारेण इहो भुज १२ अस्य कतिः १५ इहेन ठिकेन २ भक्तादिः

स्थापिता ७२ ७२ इहेन युता ७४ ७४ अर्द्धिता च जातो कोटिकर्णो ३५ ३५

ली. व.

॥ ३७ ॥

चतुष्टयेन वा १६१२० षड्वेनेन वा ६११५॥ एवं कोटिती वा हुकर्णो च स्यातां तथा च इष्ट
मृत् जातो वा हुकर्णो १११२० अथेष्टकर्णो कोटिमुजानयने करणसूत्रं ॥ ॥
इष्टेन निष्ठा दिग्गुणा च कर्णो दिष्टस्य कृत्यै क उजायदाप्तं ॥ कोटिर्भवेत्सा पृथगि
ष्ट निष्ठा कर्णयो रंतरं नैव बाहुः ॥ १॥ उदाहरणम् ॥ पंचाशीतिमिते कर्णो यो वाव क
र्णो गतो ॥ स्यातां कोटिमुजो तो तो व द को विद सत्तरं ॥ १॥ न्यासः को ६८ क ८५ अन्तकर्णः ५५
वं २ दिग्गुणा ११० द्विकेनेन नहतः ३६० इष्टस्य २ कृत्या ४ सैक ६८ या ५ भक्तो जाता
कोटिः ६८ ईयमिष्ट २ गुणा १३६ कर्णो नितो जातो मुजः ५५ चतुर्वेनेन वा कोटिमुजो
अथवा करणसूत्रं ॥ ॥ इष्टवर्गेण सैकेन विष्टः कर्णो धैवा हतः फलोनः धवरां ॥ ३७

कोटिफलमिष्टगुणभुजः॥ न्यासः॥ सखकिलकर्णः ८५ दिघ्नः १७० दृष्ट २ वर्गेरा ४ सेकेन ५
 हतोत्तर्कफलेन ३४ ऊतः अवरो जाताः कोटि ५१ फल ३४ मिष्ट २ गुणं जातो भुजः ६८ चतुष्के बावा कोटि
 भुजो ॥ ७५ ॥ अनयोः कोट्योर्नामभेदस्वकेवलं न स्व रूपभेदः॥ अथ करणमूत्रं हतं॥ ॥ इष्टयोराह
 तिदिष्टी कोटिर्वर्गांतरं भुजः॥ कति योगस्तयोरेवं करणं श्वा करणी गतः॥ ॥ उदाहरणम्॥ ये
 ये त्वस्त्रं भवे जात्यं कोटिदोः अवरोः सखे॥ नीतं विदितानेता नृसिप्रं बृहिविचक्षणा॥
 न्यासः॥ अनेष्टो १२ आभ्यां जाताः कोटिभुजकर्णः ४३ ५ क्षत्रदर्शनं ॥ अथ वेष्टो २१३ आ
 भ्यां कोटिभुजकर्णः २१४ आभ्यां कोटिभुजकर्णः १६१२२० स्वमने
 ०५॥ अथ करणं ॥ अथ वेष्टो २१३ आभ्यां कोटिभुजकर्णः १६१२२० स्वमने
 ०५॥ अथ करणं ॥ अथ वेष्टो २१३ आभ्यां कोटिभुजकर्णः १६१२२० स्वमने

ते. व.
२८

गोविंशोद्धृतेन पञ्चमशतैर्द्वैभुवतः क्रमेण वंशस्य खंडे क्रतिकोटिरूपे ॥ उदाह
रणात् ॥ दिसः ॥ ३२ पाणि प्रमाणो गणक पवन वेगादेकदेशे सभजः ॥ सुवि
प्रमितहस्ते च गतं तद्वत्तं कथय कतिपु मूलदेव भजः करेण ॥ न्यासः ॥ वंशः ३२
वंशात्तमूलान्तरं १६ अयं भुजः ॥ उक्तीत्याजाते ऊर्ध्वधर खण्डे २० १२ अथ बाहुकर्णयो
गेष्टे कोटीवजातायां पृथक् करणं च वंशं ॥ संभस्य वर्गो हिविलान्तरेण भक्तः फलं व्यात वि
लान्तरात् ॥ शोध्यं तद्वत् प्रमिते करैः स्याद्विलान्तो व्यात फलपियोगः ॥ उदाहरणम्
असि संभतले विलंतदुपरि कीडा शिखण्डाद्वितः संभे हस्तनवोद्धिते निगणितं संभप्रमाणां
तरे दृष्ट्वा हिविलं मां व्रजंतं मपत निर्वह संभस्योपरि क्षिप्रं हितयोर्विलान्तकतिकरे सा

३२
को २०
१२
उप ६

राम
२८

थमुजकोटियोगेकरोचवातेपृथक्करणाथस्त्रचंद्रतं॥॥कर्णस्ववर्गादिगुणाविशोध्योदोको
 टियोगःस्वगुणोऽस्वमूलं॥योगोद्विधामूलविहीनयुक्तःस्यातांतदर्थेमुजकोटिमाने१ उदाहर
 राम्॥॥दशसप्तविकाःकर्णस्त्र
 र्यत्रतत्रतेमेष्टवचद॥॥न्यासःक
 र्णोनजातेभजेकोटि८॥५॥अथमुजकोट्योरंतरेकरोचिज्ञातेपृथक्कोटिमुजज्ञानार्थस्त्रचं॥
 निजगुणाकिंनकोटिमुजांतरादिगुणाकर्णकृतेःपातितात्पद॥विवरहीनयुतंदलितंद्विधा
 प्रभवतोमुजकोटिमितीपृथक्॥१॥उदाहरराम्॥॥दोःकोट्योरंतरंशौलाःकर्णोयत्रत्रयो
 दश॥मुजकोटीपृथक्तत्रवदौभुंगराकोनम॥१॥न्यासः
 कर्णः१३मुजको

श्रीमद्गणेशवर्चस्य नमः श्लोकः ३

कर्णस्वकृतिः कर्णकृतिः ॥ दिगुणाचासौक
 र्णकृतिः ३

ली. व
॥ ३० ॥

द्यंतरं ७ वर्गांतरमूलं च १७ लक्ष्मिभुजको टी ५।१२ अथ करणासूत्रं व्रतं ॥ ॥ अन्योन्यमूला
ग्रगसूत्रयोगादेशावोर्वर्धयोगहृतेऽवलंबः ॥ वंशोत्थयोगिनहतावभीष्टमूत्रोचलदोभयतः कर
गडे ॥ उदाहरणम् ॥ पंचदशदशकरोक्षुयवे वीरजातमध्यभूमिकयो ॥ इतरेतरमूलाग्रगसू
त्रयुतेर्लंबमावक्ष्व ॥ ॥ न्यासः वेराम् ५।१० इतरेतरमूलाग्रगसूत्रयोगाज्जातो लंबः ६ वंशा
तरभूमिः ५ अत्रजातेभूमिखंडे ३२ अथवाभूमिः १० खंडे ६।४ अथवाभूमिः १५ खंडे ६।६ अ
थवाभूमिः २० खंडे १२।८ एवं स
कोटिस्तदाभूमिखंडेन किमि
क्षरगोकरणासूत्रं व्रतं ॥ ॥

र्वच ॥ लंबः सप्तव ॥ यदिभूमि तुल्यभुजेवंशः
तिवैराशिकेन सर्वत्र प्राप्तयः ॥ अथाक्षेत्रत
धुक्षोदिव्यं मृजुभुजं क्षेत्रं यन्नेकवाहुतः स्व

राम
॥ ३० ॥

निःशंकतातिवातालेव १

प्रतीतिरुत्पाद्या २